

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 55/97

Ústavný súd Slovenskej republiky v Košiciach v senáte zloženom z predsedu JUDr. Richarda Rapanta a sudcov JUDr. Jána Klučku a JUDr. Viery Mrázovej na verejnom zasadnutí konanom 20. januára 1998 prerokoval podnet [REDACTED], bytom [REDACTED], [REDACTED], bytom [REDACTED] a [REDACTED], bytom [REDACTED], zastúpených JUDr. Mikulášom Kákošom, advokátom, Bernolákova 20, Topoľčany, proti Okresnému súdu Bratislava I o porušení základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov upravené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v konaní o vydanie vecí v mimosúdnej rehabilitácii na Okresnom súde Bratislava I vedeného pod sp. zn. 9 C 74/93 a 27. januára 1998 takto

r o z h o d o l :

Okresný súd Bratislava I v konaní o vydanie vecí v mimosúdnej rehabilitácii, sp. zn. 9 C 74/93 **p o r u š i l** základné právo [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov upravené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 7. mája 1997 doručený podnet [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] [REDACTED] (ďalej len „navrhovatelia“) označený ako „Podnet na začatie konania v zmysle čl. 130 ods. 3 vo veci porušenia práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR“.

Navrhovatelia ním požiadali ústavný súd o prijatie ich podnetu na konanie vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy SR. Svoj podnet odôvodnili tým, že 30. apríla 1993 ako oprávnené osoby podali v tom čase na Obvodný súd Bratislava I proti odporcovi Slovenská republika, zastúpená Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky návrh na vydanie vecí podľa zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách.

Súd však podľa navrhovateľov dosiaľ (do podania návrhu na ústavný súd), t. j. po viac ako 4 rokoch vo veci nevytýčil termín pojednávania tak, aby vec mohla byť prerokovaná bez zbytočných prietáhov. Na prietahy v konaní upozornili listom 25. septembra 1996 Obvodný súd Bratislava 1. Na ich opakovanú sťažnosť z 19. mája 1997 adresovanú Okresnému súdu Bratislava 1 na nečinnosť súdu, tento súd listom z 27. mája 1997 č. Spr 3253/97 sťažovateľom oznámil, že ich sťažnosť nie je dôvodná. Doposiaľ, podľa stanoviska okresného súdu, prebieha príprava pojednávania, po ukončení ktorej bude určený termín pojednávania.

Navrhovatelia sú toho názoru, že odhliadnuc od skutočnosti, že „príprava“ pojednávania trvá už viac ako 4 roky, je právnou povinnosťou súdu ex offio vec prerokovať bez zbytočných prietáhov bez toho, aby občan - účastník konania - musel najskôr podať sťažnosť na prietahy v konaní.

Ústavný súd po zistení, že podnet spĺňa zákonom predpísané náležitosti a že nie sú dôvody na jeho odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 293/1995 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa tento zákon, ho 23. júla 1997 prijal na konanie.

Navrhovatelia listom z 18. septembra 1997 oznámili ústavnému súdu, že nesúhlasia s upustením od ústneho pojednávania vo veci a predložili splnomocnenie pre JUDr. Mikuláša Kákoša, advokáta, na právne zastupovanie v konaní pred ústavným súdom.

Okresný súd Bratislava I (v ďalšom len „okresný súd“, prípadne „obvodný súd“, pokiaľ sa týka jeho činnosti) ako účastník konania, proti ktorému podnet navrhovateľov smeruje, vyjadrením z 23. septembra 1997 č. Spr 3253/96 oznámil ústavnému súdu, že v prejednávanej veci sp. zn. 9 C 74/93 postupoval v zmysle a duchu platného Občianskeho súdneho poriadku, nespôsobil porušenie práva navrhovateľov, upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

Je skutočnosťou, že navrhovatelia podali návrh 30. apríla 1993, predmetom ktorého bolo vydanie viacerých zlatých, strieborných a pamätných mincí, peňažných prostriedkov v cudzej mene (USD) a viacerých vkladných knižiek, všetko veci, ktoré boli zabavené právnomu predchodcovi navrhovateľov. Ako povinné osoby na vydanie hnutelných vecí (v konaní pred všeobecným súdom v postavení odporcu) boli označené tri subjekty: 1. Slovenská republika, zastúpená Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky, 2. Národná banka Slovenska, Bratislava, 3. Okresný úrad Myjava.

Okresný súd vo vyjadrení ďalej uviedol, že vo veci vyslovil svoju nepríslušnosť a ďalším rozhodnutím konanie zastavil. Na základe podaných odvolaní boli obe rozhodnutia zrušené. Z jeho vyjadrenia ďalej vyplynulo, že prípravu konania vykonával s poukazom na špecifiká zákona č. 87/1991 Zb., spočívajúce najmä

v preukázaní, kde sa nachádzajú veci, vydania ktorých sa navrhovatelia domáhajú, resp. vykonával aj iné úkony smerujúce k tomu, aby bolo možné vec rozhodnúť na pojednávaní. Zložitosť prípravy pojednávania sa prejavila v jej trvaní. Okresný súd vyslovil názor, že príprava pojednávania bola vykonaná nad rámec povinností súdu. Ak má byť rozsudok na vydanie veci vykonateľný, musí byť okrem iného preukázané, že odporca, ktorý je v rozsudku zaviazaný veci vydať navrhovateľovi, tieto veci vlastní, resp. ich má v držbe. Túto špecifickú otázku rieši o. i. aj zákon č. 87/1991 Zb. Z toho dôvodu súd vykonal niekoľko dožiadaní do Českej republiky. Uvedený postup súdu si vyžadoval potrebný čas. V žiadnom prípade však nešlo o nečinnosť súdu, či konanie s priet'ahmi, čo vyplýva aj z faktografie spisu 9 C 74/93, v ktorej okresný súd chronologicky uviedol 50 dátumov, v ktorých boli vykonané rôzne úkony vo veci.

Okresný súd vo vyjadrení poukázal aj na skutočnosť, že v priebehu konania došlo z objektívnych dôvodov k zmenám zákonného sudcu, v súčasnosti vo veci koná v poradí tretia sudkyňa, pričom pri jednotlivých zmenách boli preberané všetky veci súdneho oddelenia 9 C. Naštudovanie jednotlivých vecí predmetného súdneho oddelenia si podľa jeho názoru objektívne vyžaduje určitý časový priestor.

Vyslovil ďalej názor, že v prejednávanej veci sp. zn. 9 C 74/93 postupoval v súlade s ustanoveniami § 114, 117, 120 a 153 Občianskeho súdneho poriadku. Po ukončení prípravy pojednávania bol 24. júna 1997 určený termín pojednávania na 29. júla 1997. Ďalšie pojednávanie vo veci sa konalo 5. septembra 1997. Toto pojednávanie bolo odročené na termín 7. októbra 1997. Súčasne s tým oznámil ústavnému súdu, že požadované zaslanie spisu sp. zn. 9 C 73/93 bude možné po termíne pojednávania, ktorý je určený na 7. októbra 1997. Na výzvu ústavného súdu z 29. októbra 1997 o zaslanie spisu sp. zn. 9 C 74/93 okresný súd ho zaslal až listom z 20. novembra 1997 s tým, že vec je v štádiu odvolania, preto ho žiada vrátiť v čo najkratšej lehote.

Spolu so spisom zaslal Okresný súd Bratislava I aj rozsudok 9 C 74/93-97 zo 7. októbra 1997, ktorým rozhodol zamietnuť návrh navrhovateľov na vydanie hnutelných vecí.

Ústavný súd listom z 1. októbra 1997 zaslal vyjadrenie okresného súdu z 23. septembra 1997 právnemu zástupcovi navrhovateľov JUDr. Mikulášovi Kákošovi na oboznámenie a zaujatie stanoviska k nemu. Keďže právny zástupca na výzvu ústavného súdu nereagoval, ústavný súd ho urgenciou z 11. novembra 1997 znovu vyzval na predloženie žiadaného stanoviska aj s uvedením aktuálneho stavu v konaní po pojednávaní na okresnom súde 7. októbra 1997 a na vyjadrenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. Navrhovatelia až podaním z 21. novembra 1997 zaujali stanovisko k vyjadreniu ústavného súdu z 23. septembra 1997.

Uviedli v ňom, že podľa čl. 48 ods. 2 ústavy má každý právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov (rovnako i § 5 ods. 1 zákona č. 335/1991 Zb. v znení neskorších predpisov, § 100 ods. 1 O.s.p., ako i medzinárodné zmluvy a dokumenty, ku ktorým sa Slovenská republika pripojila a ktorými je viazaná). Navrhovatelia preto z týchto dôvodov nemôžu súhlasiť s vyjadrením a názorom okresného súdu z 23. septembra 1997. Ako ďalej uviedli, podľa § 105 ods. 1 O.s.p. súd skúma miestnu príslušnosť skôr, než začne konať o veci samej. Neskôr ju skúma len na námietku účastníka, ak je uplatnená pri prvom úkone, ktorý účastníkovi patrí. V nadväznosti na zásadu rýchlosti konania, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, je potom v rozpore uznesenie súdu prvého stupňa sp. zn. 9 C 74/93-22 z 19. januára 1994, ktorým tento súd vyslovil svoju miestnu nepríslušnosť. Odhliadnuc od skutočnosti, že toto rozhodnutie bolo v rozpore s § 11 ods. 2. O.s.p. (to nakoniec konštatoval i Mestský súd Bratislava vo svojom rozhodnutí 9 Co 58/94 zo 17. mája 1994, ktorým uznesenie obvodného súdu zrušil) bolo vydané až po 8 mesiacoch od podania návrhu.

Podľa navrhovateľov v rozpore s touto procesnou zásadou bolo vydané i uznesenie Obvodného súdu Bratislava I sp. zn. 9 C 74/93-39 zo 6. februára 1995,

ktorým bolo konanie zastavené a to takmer po dvoch rokoch od podania návrhu. I toto rozhodnutie bolo uznesením Mestského súdu Bratislava sp. zn. 10 Co 154/95-52 z 31. mája 1995 zrušené a vec bola vrátená prvostupňovému súdu na pokračovanie v konaní.

Navrhovatelia ďalej poukázali, že viaceré úkony prvostupňového súdu v rámci prípravy konania boli vykonané vo veľkých časových odstupoch, ako napr. dožiadania z 31. októbra 1995, 16. januára 1996, 10. júna 1996 a pod., t. j. tieto sa realizovali po 3 až 6 mesiacoch. To podľa nich jednoznačne nepodporuje názor okresného súdu, že v konaní o vydaní hnutelných vecí v mimosúdnej rehabilitácii postupoval v súlade s Občianskym súdnym poriadkom a že nespôsobil porušenie práva navrhovateľov upravené v čl. 48 ods. 2 ústavy.

Vo vyjadrení nakoniec uviedli, že trvajú na svojom podnete, ktorý predložili ústavnému súdu a súčasne žiadali, aby bol prerokovaný na ústnom pojednávaní.

Ústavný súd podľa § 31 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. vykonal dôkazy potrebné na zistenie skutočného stavu veci a na získanie podkladov pre svoje rozhodnutie.

Pretože navrhovatelia trvali na ústnom pojednávaní, toto sa uskutočnilo 20. januára 1998. Navrhovateľov na ňom zastupoval navrhovateľ v prvom rade a ich právny zástupca JUDr. Mikuláš Kákoš. Zástupca odporcu sa na pojednávaní nezúčastnil, čo ústavnému súdu 14. januára 1998 oznámila JUDr. Jana Cisárová, poverená výkonom predsedníčky Okresného súdu Bratislava I. Ako dôvod neúčasti na ústnom pojednávaní uviedla plnenie neodkladných pracovných povinností.

Na ústnom pojednávaní navrhovateľ v prvom rade vyhlásil, že zistenie vecnej i miestnej príslušnosti je v každom konaní pred všeobecným súdom primárna a základná záležitosť, ktorú súd musí skúmať ešte predtým, ako začne konať vo veci samej. Podľa neho nie je možné, aby takmer po 8 mesiacoch od podania návrhu súd prvého stupňa konštatoval, že je miestne nepríslušný. Rovnako i vtedy, ak sa súd

domnieval, že návrh, ktorý podali (na vydanie hnutelných vecí) neobsahoval všetky náležitosti v zmysle príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, mal výzvu v zmysle § 43 ods. 1 O.s.p. adresovať nám (navrhovateľom) podstatne skôr, fakticky hneď ako mu vec bola pridelená. V danom prípade však uznesením po takmer dvoch rokoch od podania návrhu rozhodol o zastavení konania, z dôvodov, že návrh neobsahoval potrebné náležitosti, pričom jeho postup nebol opodstatnený, nakoľko dve rozhodnutia Mestského súdu Bratislava potvrdili, že návrh od samého začiatku spĺňal všetky náležitosti. Nespornou sa stala i miestna príslušnosť Obvodného súdu Bratislava I, a preto podľa názoru navrhovateľa v prvom rade konanie na súde prvého stupňa nemalo byť vôbec zastavené. Všetky úkony, ktoré tento súd vykonal, treba hodnotiť ako nekvalifikované a neperfektné úkony, ktorých negatívne dôsledky znášali navrhovatelia. Podľa neho išlo o úkony bez akejkoľvek právnej relevancie. Z toho dôvodu navrhovateľ v prvom rade vyhlásil, že on i ďalší navrhovatelia trvajú na obsahu podnetu, ktorý predložili ústavnému súdu, nakoľko sú bez akýchkoľvek pochybností presvedčení, že boli „porušené naše ústavné práva“. Podobne sa vo svojom vystúpení na ústnom pojednávaní vyjadril i JUDr. Mikuláš Kákoš, právny zástupca navrhovateľov.

Ústne pojednávanie bolo po jeho ukončení 20. januára 1998 odročené na vyhlásenie rozhodnutia, t. j. na 27. januára, kedy bolo rozhodnutie verejne vyhlásené.

II.

Ústavný súd všeobecne zabezpečuje ochranu ústavných práv občanov len vtedy, keď iné orgány štátu nesplnia úlohu štátu vo vzťahu k uplatnenému právu. Z toho vyplýva, že nekoná o ochrane ústavných práv, ktoré osoba neuplatní voči štátu, ani o ochrane práv, ktoré porušujú subjekty v súkromnoprávnom vzťahu. Ak konaniu pred ústavným súdom nepredchádzalo uplatnenie práva na súdnu alebo inú právnu ochranu, ústavný súd vo veci koná iba za predpokladu, že z okolností prípadu, z konania alebo iného správania orgánu, voči ktorému sa právo malo uplatniť, je zrejmé, že oprávnený subjekt právo nemohol účinne uplatniť alebo jeho uplatnením

nemohol dosiahnuť účinnú ochranu svojho práva. Z tohto hľadiska sa ústavný súd zaoberal otázkou, či predkladateľ podnetu pred podaním podnetu na ústavný súd vyčerpal všetky právne prostriedky.

Podľa § 6 ods. 1 zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch vo veci priesťahov v konaní možno podať sťažnosť na orgány štátnej správy súdov. Podrobnosti o sťažnostiach na postup súdu a o ich vybavovaní podľa ustanovenia § 6 ods. 3 zákona č. 335/1991 Zb. upravujú osobitné zákony: takým je v tomto prípade zákon č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich v znení neskorších predpisov.

Sťažnosť podaná podľa citovaných predpisov nemá povahu opravného prostriedku, ale je právnym prostriedkom umožňujúcim účastníkovi konania uchádzať sa o dosiahnutie nápravy, ak súd porušuje jeho základné právo na prerokovanie veci nielen verejne, ale aj bez zbytočných priesťahov upravené v čl. 48 ods. 2 prvej vete ústavy. Zákon nedovoľuje orgánu správy súdov, aby v konaní o sťažnosti nariadil sudcovi, aby prestal porušovať základné právo účastníka konania na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov. Uznanie opodstatnenosti sťažnosti možno zabezpečiť pracovnoprávnymi prostriedkami len následne a nepriamo, výnimočne až po zistení kárnej zodpovednosti sudcu podľa § 2 ods. 1 zákona č. 412/1991 Zb. o kárnej zodpovednosti sudcov. Sťažnosť predsedovi súdu, na ktorom pôsobí sudca, ktorého porušovanie práva sa sťažnosťou namieta, je len jedným z prostriedkov dosiahnutia nápravy.

Účelom práva podať sťažnosť na priesťahy v konaní je okrem iného poskytnutie možnosti súdu, aby sám odstránil protiprávny stav zapríčinený porušením práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov.

Ústavný súd o podnete namietajúcom porušenie základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy koná, ak navrhovateľ preukáže, že využil právne prostriedky ochrany, ktoré má podľa § 17 ods. 1, § 21 až 23 zákona č. 80/1992 Zb. alebo ak preukáže, že vzhľadom na okolnosti prípadu využitie prostriedkov nápravy podľa

citovaného zákona nemožno pokladať za umožňujúce dosiahnuť účinnú ochranu práva upraveného v ustanovení podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Využitie právnej možnosti, v prípade nespokojnosti s vybavením sťažnosti orgánmi štátnej správy, požiadať o prešetrenie jej vybavenia Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky alebo predsedu krajského súdu podľa § 27 ods. 1 zákona č. 80/1992 Zb. nie je však pre začatie konania o podnete namietajúcom porušenie čl. 48 ods. 2 ústavy potrebné splniť.

Navrhovatelia uplatnili právo upravené v zákone č. 335/1991 Zb. a preto 5. septembra 1996 podali sťažnosť na nečinnosť súdu Obvodnému súdu Bratislava I. Opakovanú sťažnosť podali Okresnému súdu Bratislava I 19. mája 1997.

Podpredseda Okresného súdu Bratislava I listom z 27. mája 1997 č. Spr 3253/97 navrhovateľom oznámil, že ich sťažnosť nie je dôvodná, pretože stále prebieha príprava pojednávania.

Podľa právneho názoru ústavného súdu vysloveného v jeho nálezoch sp. zn. II. ÚS 26/95 z 25. októbra 1995 a sp. zn. I. ÚS 47/96 z 28. februára 1997, účelom základného práva na verejné prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorom sa nachádza osoba (účastník konania pred súdom alebo iným štátnym orgánom) domáhajúca sa vydania rozhodnutia. Samotným prerokovaním veci na súde alebo inom štátnom orgáne sa právna neistota neodstráni, k vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, t. j. prerokovanie veci bez zbytočných prietahov nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet).

Konanie bez zbytočných prietahov nie je možné časovo presne ohraničiť. Určenie časovej hranice, uplynutím ktorej môže mať postup v konaní súdu alebo iného štátneho orgánu povahu prietahov v konaní, je značne relatívne. Rýchlosť a tým aj účinnosť konania je objektívne podmienená charakterom a špecifickými

znakmi prejednávanej právnej veci. Dĺžka konania pred súdom môže signalizovať nielen prieťahy v konaní, ale aj zložitosť prejednávanej veci. Ako už ústavný súd v citovaných nálezocho konštatoval, v každom konaní je potrebné oddeliť pomalé a neúčinné konanie (konanie s prieťahmi alebo prejednávanie veci v neprimeranej lehote) od konania, ktoré sa predlžuje z dôvodu zložitosti vecnej podstaty prejednávanej veci.

Základnými kritériami pre hodnotenie veci ako zložitej je jej skutkový stav a špecifiká príslušnej právnej úpravy (právnych predpisov) vzťahujúcej sa na prejednávanú vec.

Zložitosť veci prejednávanej Okresným súdom Bratislava I (Obvodným súdom Bratislava I), predmetom ktorej bolo vydanie hnutelných vecí v mimosúdnej rehabilitácii bola týmto súdom uvádzaná i v jeho vyjadreniach, ako dôvod predlžovania termínu rozhodnutia. V prejednávanej veci, ako už bolo predtým uvedené, návrh oprávnených osôb smeroval na vydanie hnutelných vecí - 310 zlatých pamiatkových mincí, 162 kusov strieborných pamiatkových mincí, 466 USD, finančnej hotovosti 10 000,- Sk a vkladných knižiek.

Prameňom právnej úpravy na domáhanie sa vydania týchto hnutelných vecí je zákon č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov v spojení so zákonom č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii v znení neskorších predpisov. Tento zákon sa podľa jeho § 1 vzťahoval na zmiernenie následkov niektorých majetkových a iných krívd, ktoré vznikli občianskoprávnymi a pracovnoprávnymi úkonmi a správnyimi aktami, urobenými v období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990 v rozpore so zásadami demokratickej spoločnosti, rešpektujúcej práva občanov vyjadrené Chartou Organizácie Spojených Národov, Všeobecnou deklaráciou ľudských práv a nadväzujúcimi medzinárodnými paktami o občianskych, politických, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. Zákon tiež upravil podmienky uplatňovania nárokov vyplývajúcich zo zrušených výrokov o treste prepadnutia majetku, prepadnutia veci, alebo zhabania veci, ako aj spôsob náhrady a rozsah týchto nárokov (s poukazom na § 23 ods. 2 zákona č. 119/1990 Zb.).

Návrh na vydanie označených hnutelných vecí sa v danom prípade týkal vecí, ktoré boli zabavené právnomu predchodcovi navrhovateľov v trestnom konaní sp. zn. T 304/58 na základe rozsudku Ľudového súdu Senica z 20. januára 1959 v spojení s uznesením Krajského súdu Bratislava 4 To 71/59 z 13. februára 1959. Rozsudkom v rámci súdnej rehabilitácie Okresného súdu Senica sp. zn. T 304/58 z 30. marca 1992, právoplatným dňom 1. mája 1992, bol totiž právny predchodca navrhovateľov podnetu v plnom rozsahu spod obžaloby oslobodený. Okresný súd vo svojom vyjadrení poukázal na „zložitosť prípravy pojednávania“, ktorá sa prejavila v jej trvaní a na „špecifickú otázku“, ktorú rieši zákon č. 87/1991 Zb. Tá spočíva v tom, že musí byť preukázané, kde sa označené hnutelné veci nachádzajú.

Podľa § 5 ods. 1 citovaného zákona povinná osoba vydá vec na písomnú výzvu oprávnenej osobe, ktorá preukáže svoj nárok na vydanie veci a uvedie spôsob jej prevzatia štátom. Ak ide o vydanie hnutelnej veci, ak tiež preukáže, kde sa vec nachádza, pričom predmetom reštitučného nároku môže byť len pôvodná hnutelná vec prevzatá štátom (nie iná i keď druhovo totožná).

Uvedené zákonné podmienky, požadované pre úspešné uplatnenie nároku na vydanie hnutelných vecí oprávneným osobám v mimosúdnej rehabilitácii, môžu tieto osoby (v danom prípade aj navrhovatelia) splniť iba ojedinele, pri priaznivej zhode viacerých okolností. To sa v súdnom konaní prejavuje takmer v nemožnosti uniesť dôkazné bremeno. Osobitne je tomu tak v prípade uplatnenia nároku navrhovateľov na vydanie takých špecifických hnutelných vecí, resp. peňažnej hotovosti, ktorých identitu (individualizáciu), ako aj preukázanie, kde sa nachádzajú, by s veľkou pravdepodobnosťou neboli schopní určiť tak, ako to upravuje zákon č. 87/1991 Zb. Vychádzajúc z uvedených zákonných podmienok, ako aj z okolností danej veci (najmä charakter a druh požadovaných hnutelných vecí), nie je podľa názoru ústavného súdu opodstatnené hodnotiť vec prejednávajú pred Okresným súdom Bratislava I (Obvodným súdom Bratislava I) za vec zložitú s ohľadom na skutkový stav. Ústavný súd považoval konanie o vydanie hnutelných vecí iba za procesne zdĺhavé, čo bolo spôsobené v spojitosti s vykonaním väčšieho počtu úkonov, ktoré

mali viesť k zisteniu (individualizácie) identity hnutelných vecí, resp. peňažných hodnôt a preukázania, či sa nachádzajú u označených povinných osôb (z hľadiska konania v mimosúdnej rehabilitácii). Zdlhavosť postupu v konaní nezavahuje však súd (sudcu) zodpovednosti za prieťahy v konaní, ak napr. nesprávnou organizáciou práce alebo inými nedostatkami vo svojej činnosti spôsobuje predlžovanie konania.

S ohľadom na ďalšie hodnotiace kritérium, teda na právnu úpravu relevantnú pre rozhodovanie vo veci, v právnej teórii ale i v aplikačnej praxi sa všeobecne za zložité považujú veci, ktoré samostatne alebo kumulatívne:

- a) vyžadujú, aby sa na ten istý súbor faktov aplikovalo viac právnych predpisov (právnych noriem),
- b) umožňujú, aby tá istá právna norma nadobudla v jej interpretácii viac ako jeden význam,
- c) predpokladajú navzájom podmienené uváženie,
- d) predpokladajú a umožňujú voľné uváženie.

Vo veci, ktorá bola predmetom sporu medzi oprávnenými osobami a povinnými osobami, nebol Okresný súd Bratislava I (Obvodný súd Bratislava I) pri rozhodovaní a vydaní rozhodnutia nútený postupovať v zmysle uvedených znakov. Rozhodnutie veci bolo predovšetkým podmienené a záviselo od predloženia takých dôkazov oprávnenými osobami, ktoré by potvrdili ich nárok voči povinným osobám na vydanie označených hnutelných vecí. Rozhodnutie o opodstatnenosti ich nároku malo byť výsledkom aplikácie príslušných ustanovení zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách a predloženia relevantných dôkazov z ich strany. Ústavný súd preto, ani s ohľadom na toto hodnotiace kritérium, nepovažuje rozhodovanie o vydanie hnutelných vecí oprávneným osobám v mimosúdnej rehabilitácii za zložitý prípad.

V konaní o podnete namietajúcom porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, ústavný súd okrem zložitosti prípadu skúma aj to, či sa na ich vzniku nepodieľali aj samotní pisatelia podnetu. Z obsahu spisu Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 74/93 nebolo možné zistiť prieťahy v

konaní zapríčinené samotnými navrhovateľmi. Nakoniec ani sám okresný súd vo svojich vyjadreniach k ich podnetu nenamietal nedostatok ich súčinnosti a aktívneho prístupu.

Okrem zložitosti veci a správania sa navrhovateľa pri rozhodovaní o tom, či jeho právo upravené v čl. 48 ods. 2 ústavy bolo porušené, ústavný súd skúmal aj činnosť štátneho orgánu, proti ktorému podnet smeroval, v období, v ktorom bolo porušenie ústavného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov namietané.

Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zakladá povinnosť súdu, ale aj sudcu organizovať prácu tak, aby sa toto právo objektívne realizovalo. Zo spisu okresného súdu, z jeho vyjadrenia k podnetu a faktografie, pripojenej k tomuto vyjadreniu, ústavný súd zistil, že 6. februára 1995 okresný súd uznesením konanie zastavil s poukazom na § 43 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku z dôvodu, že navrhovateľov vyzval na špecifikáciu návrhu. Na výzvu navrhovateľa reagovali tak, že sa odvolali na protokol o domovej prehliadke z roku 1958 a na znalecký posudok z toho istého roku. Do doby vydania uznesenia o zastavení konania, ktoré bolo zrušené uznesením Mestského súdu v Bratislave z 31. mája 1995 sp. zn. 10 Co 154/95 v rámci odvolacieho konania s tým, že v konaní súd musí pokračovať a v ďalšom jeho priebehu sa pokúsiť vadu odstrániť, okresný súd okrem výzvy navrhovateľom z 21. mája 1993 na predloženie plnej moci a ďalších dokladov a už spomenutej výzvy z 27. júla 1994 navrhovateľom na špecifikáciu návrhu, uskutočnil len informatívny výsluch zástupcu navrhovateľov 20. decembra 1993 a uznesením z 9. januára 1994 vyslovil svoju miestnu nepríslušnosť. Aj toto uznesenie bolo zrušené v rámci odvolacieho konania uznesením Mestského súdu Bratislava sp. zn. 9 Co 58/94 zo 17. mája 1994 s tým, že odporca v druhom rade mal sídlo v obvode pôsobnosti Obvodného súdu pre Bratislavu 1. Ak ide o voľbu medzi všeobecnými súdmi niekoľkých odporcov je rozhodujúce, ktorému súdu bol návrh podaný a nie poradie, v akom sú odporcovia uvedení v návrhu. Uznesenie o miestnej nepríslušnosti obvodného súdu bolo zrušené v rámci odvolacieho konania z dôvodu jeho rozporu s § 11 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku.

Ústavný súd sa nestotožňuje s názorom okresného súdu, že tvrdenie navrhovateľov podnetu o nečinnosti súdu a o zbytočných priet'ahoch v konaní nezodpovedá skutočnosti. Naopak, okresný súd vyslovil názor že „dôkladná príprava pojednávania bola vykonaná nad rámec povinností súdu“. Z vyššie uvedených procesných úkonov okresného súdu je nesporné, že za dobu od podania návrhu, t. j. od 30. apríla 1993 do rozhodnutia Mestského súdu Bratislava, t. j. do 31. mája 1995, keď zrušil uznesenie Obvodného súdu pre Bratislavu 1 o zastavení konania, t. j. za dobu viac ako dva roky od podania návrhu, zo strany konajúceho súdu v prejednávanej veci nebolo preukázané také účinné organizovanie práce a úkony sudcu, ktoré by zodpovedali ústavou priznanému základnému právu na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov a príslušným ustanoveniam Občianskeho súdneho poriadku (najmä § 6, § 100 ods. 1 a § 114). V danom prípade išlo jednoznačne o spôsobenie zbytočného priet'ahu v konaní práve nesprávnym postupom súdu. Ústavný súd sa nestotožňuje s názorom okresného súdu, že trojnásobná zmena zákonného sudcu, ku ktorej došlo z objektívnych dôvodov v konaní 9 C 74/93, by mala byť takou skutočnosťou, ktorá odôvodňovala, že „naštudovanie jednotlivých vecí predmetného súdneho oddelenia si objektívne vyžaduje určitý časový priestor“. Nemožno totiž neuznať námietku navrhovateľov, že „táto skutočnosť nemala byť na ťarchu navrhovateľov v tom smere, že ich vec nebola bez zbytočných priet'ahov prerokovaná“. Podľa názoru ústavného súdu nemožno uvedeným tvrdením odôvodniť nedostatky v organizácii vykonávania procesných úkonov súdu, a preto ho ani nie je možné zbaviť zodpovednosti za pomalé konanie.

V právnom štáte sa osobitný dôraz kladie na ochranu tých práv, ktoré upravuje ústava. Povinnosťou štátnych orgánov je zabezpečiť reálnu možnosť ich uplatnenia tými subjektami, ktorým boli priznané.

Pri hodnotení postupu okresného súdu v namietanom konaní 9 C 74/93 ústavný súd vychádzal z ustanovenia čl. 48 ods. 2 ústavy „Každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných priet'ahov ...“ a v spojitosti s tým, aj z ustanovenia § 6 Občianskeho súdneho poriadku, že „V konaní postupuje súd v súčinnosti so všetkými

účastníkmi konania tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná a aby skutočnosti, ktoré sú medzi účastníkmi sporné, sa spoľahlivo zistili“.

Rovnako prihliadal na ďalšie ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku, najmä na

a) ustanovenie § 100 ods. 1, že „Len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá“,

b) ustanovenie § 103 v znení „Kedykoľvek za konania prihliada súd na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať“,

c) ustanovenia § 104 ods. 1 a 2 o zastavení konania, ak ide o taký nedostatok podmienok konania, ktorý nemožno odstrániť a v postupe súdu v prípadoch nedostatkov podmienok konania, ktoré možno odstrániť,

d) ustanovenia § 105, že súd skúma miestnu príslušnosť prv, než začne konať vo veci samej. Neskôr ju skúma len na námietku účastníka, ak je uplatnená pri prvom úkone, ktorý účastníkovi patrí,

e) ustanovenie § 114 ods. 1, že predseda senátu pripraví konanie tak, aby bolo možné rozhodnúť o veci spravidla na jedinom pojednávaní.

Podľa rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva, je súd resp. sudca zodpovedný za prípravu veci a rýchle vedenie konania (Capuano, séria A, č. 119-A, s. 13; rovnako Pierazzini, séria A, č. 231-C, s. 30). Aj tento právny názor je v súlade s podstatou práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, ktoré priznáva Ústava Slovenskej republiky. Okresný súd Bratislava I mal vychádzať zo skutočnosti, že ďalšie úkony súdu ani účastníkov nepovedú k objasneniu vo veci spôsobom, ktorý by ovplyvnil rozhodnutie.

Ústavný súd nehodnotil konanie o vydanie hnutelných vecí navrhovateľom v mimosúdnej rehabilitácii ako zložitú vec z hľadiska skutkového stavu a ani z dôvodu stavu právnej úpravy upravujúcej danú problematiku. V tomto konaní nezistil ani podiel navrhovateľov na vzniku prietáhov v konaní pred Okresným súdom Bratislava I (Obvodným súdom Bratislava I). V konaní pred týmto súdom vo veci sp.

zn. 9 C 74/93 viaceré okolnosti viedli k tomu, že súd dosiaľ právoplatne nerozhodol, hoci od podania návrhu na súd ubehli viac ako štyri roky. Na tomto stave majú podiel niektoré skutočnosti tak, ako boli uvedené v odôvodnení tohto rozhodnutia. To evidentne viedlo k vzniku prier'ahov v tomto súdnom konaní. Preto Ústavný súd Slovenskej republiky vyhovel podnetu navrhovateľov, a rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku rozhodnutia.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. januára 1998

Za správnosť opísaného
textu: [REDACTED]

JUDr. Richard **R a p a n t**
predseda senátu